

OD EVIDENTIRANJA DO PREZENTIRANJA: BOŽJI GROB IZ CRKVE MALE GOSPE U MUĆU DONJEM

dr. sc. Sagita Mirjam Sunara, doc. art.
Umjetnička akademija u Splitu
Odsjek za konzervaciju-restauraciju

CJELOVITI KONZERVATORSKO-RESTAURATORSKI ZAHVAT – ŠTO JE TO?

U pozivu za sudjelovanje na ovoj virtualnoj izložbi članovi Hrvatskoga restauratorskog društva zamoljeni su da predstavljaju jedan cjeloviti konzervatorsko-restauratorski zahvat koji su proveli u zadnjih 25 godina, koliko Društvo i postoji.

Ovim posterom želim prikazati svoje shvaćanje pojma „cjeloviti konzervatorsko-restauratorski zahvat“, a kao primjer upotrijebit ću jedan predmet iz crkve rođenja Blažene Djevice Marije (u daljnjem tekstu: crkva Male Gospe) u Muću Donjem. Riječ je o Božjem grobu, predmetu koji je, izgubivši liturgijsku funkciju, završio u improviziranom spremištu na prvom katu crkvenog zvonika.

OSNOVNI PODATCI O PREDMETU:

Naziv: Božji grob
Vrijeme nastanka: prva četvrtina 19. st.
Autor/škola/krug: nepoznato
Dimenzije: v. 91 cm x d. 109 cm x š. 46,5 cm
Tehnika i materijal: pozlaćeno i posrebrano drvo, *compo*, višestruki preslici

S predmetom sam se prvi put susrela 2009. godine, izrađujući elaborat o pokretnim kulturnim dobrima u crkvi Male Gospe. Na temelju mog elaborata Konzervatorski odjel u Trogiru donio je rješenje o preventivnoj zaštiti zbirke. To je bio preduvjet za traženje financijske potpore Ministarstva kulture za provedbu konzervatorsko-restauratorskih radova.

Božji grob sam početkom 2014. godine dopremila na Odsjek za konzervaciju-restauraciju Umjetničke akademije u Splitu. Konzervatorsko-restauratorski radovi najvećim su dijelom ostvareni u okviru praktične nastave iz stručnog kolegija koji sam u to vrijeme držala na četvrtoj godini integriranog studija konzervacije-restauracije. Cilj intervencije bio je olakšati opažanje, vrednovanje i razumijevanje predmeta. Premda zahvat nije uključivao odstranjivanje preslika i rekonstruiranje svega što na umjetnini nedostaje (što je prva asocijacija na „restauriranje“), zadani je cilj ostvaren. **Konzervatorsko-restauratorski zahvat može biti cjelovit i kada je „restauratorska“ sastavnica svedena na najmanju moguću mjeru.**

Kada je fizička intervencija na predmetu bila zgotovljena, morala sam se pobrinuti da on bude dobro *zbrinut*. Don Ivan Barišić, župnik Župe Male Gospe (1951. – 2017.), već je prije došao na ideju da predmete koje smo zatekli u zvoniku i potkrovlju crkve izložimo na nekome mjestu. Predložila sam mu da na pjevalištu crkve uredimo stalni postav zbirke sakralne umjetnosti. Likovni sam postav osmislila i tehnički ostvarila u suradnji s umjetnikom Vedranom Perkovom. Bilo mi je važno da lokalna zajednica prepozna vrijednost spašenih predmeta, ali i truda koji je uložena u njihovo očuvanje, pa sam izložke popratila tekstom didaktičkog obilježja. U povodu svečanog otvorenja crkvene zbirke održala sam predavanje za župljane.

Moj posao nije ni počeo ni završio u konzervatorsko-restauratorskoj radionici, a to smatram odlikom cjelovitih zahvata.

2009.

ZATEČENO STANJE

Predmet je bio u vrlo lošem stanju očuvanosti.

Bio je razlomljen u tri dijela, prašnjav i prljav. Daske od kojih je predmet načinjen raspuknule su se, a dijelovi drvenog nosioca su nedostajali. Nedostajao je i dio rezbarenih i *compo* ukrasa. Slikani je sloj na nekim mjestima bio nestabilan. Oštećenja slikanog sloja sezala su do preparacije i nosioca.

Cijeli je predmet, izuzev poleđine, višestruko preslikan tzv. purpurinom. Zbog oksidacije metalnog praha i žućenja uljenog veziva gornji je preslik poprimio neuglednu zelenkastosmeđu boju.

PRIJE

2016.

KONCEPT

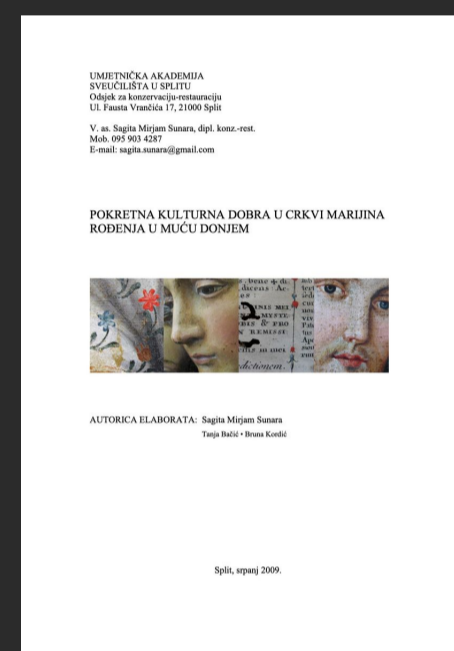
Župnik i ja odlučili smo da ćemo u crkvi postaviti stalnu izložbu sakralne umjetnosti. Budući da je Božji grob trebao biti uključen u postav (tj. muzealiziran), opredijelila sam se za najmanju moguću

intervenciju u njegovu povijesnu slojevitost, a to je značilo zadržavanje preslika i smanjenje opsega rekonstrukcijskih zahvata. Na takvu je odluku utjecao i skroman projektni proračun.

POSLIJE

2009.

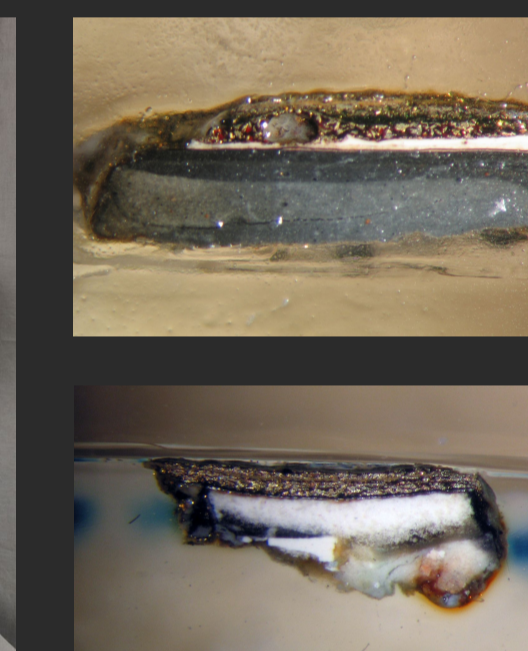
2013.

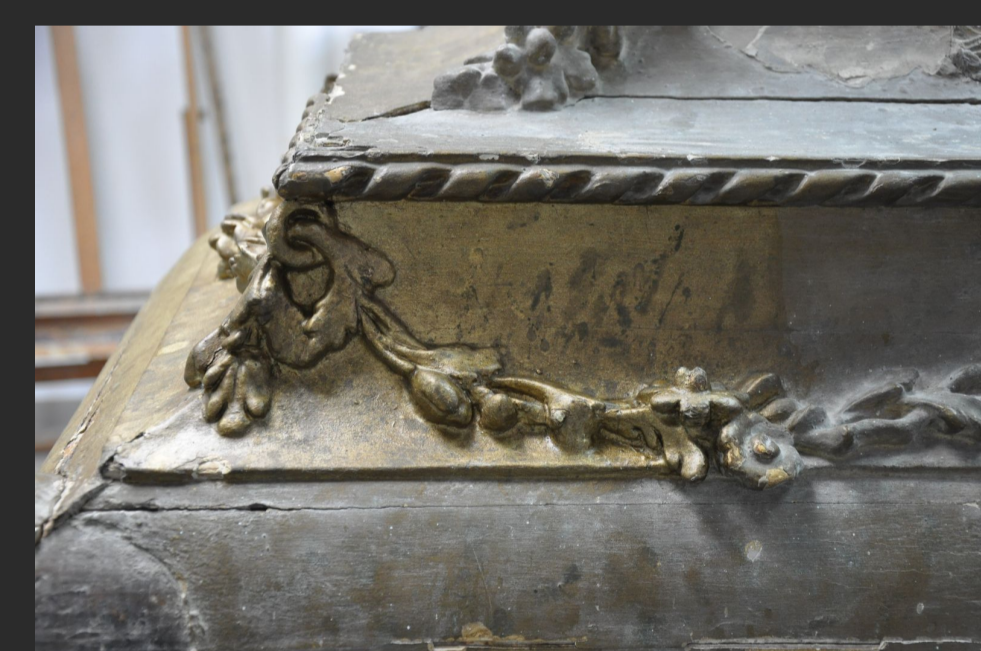
- Evidentiranje pokretnih kulturnih dobara iz crkve Male Gospe u Muću Donjem
- Ishodjenje rješenja o preventivnoj zaštiti zbirke

- Osiguravanje novčanih sredstava za provedbu zaštitnih radova na predmetima iz potkrovlja i zvonika crkve
- Prijenos jednog dijela predmeta u konzervatorsko-restauratorsku radionicu; privremena zaštita ostalih predmeta

2014.

- Fiksiranje nestabilne polikromije (*in situ*)
- Uzorkovanje i stratigrafska analiza (nakon prijenosa u radionicu)
- Podljepljivanje nestabilne polikromije
- Odstranjivanje prašine, nevezane prljavštine i cjedina boje
- Dezinsekcija gama-zračenjem (u Institutu *Ruđer Bošković* u Zagrebu)

- Odstranjivanje vezane prljavštine i površinskog sloja zadnjeg preslika radi usklađivanja izgleda površine

- Pričvrščivanje odlomljenih ornamenata i profila
- Učvrščivanje rasklimanih konstruktivnih elemenata

- Spajanje razdvojenih dijelova drvene konstrukcije

- Rekonstruiranje dijelova drvenog nosioca čiji gubitak narušava čitljivost forme

- Učvrščivanje deformiranih *compo* ornamenata

2016.

- Toniranje rekonstruiranih dijelova
- Nanošenje izolacijskog laka na prednju i bočne strane predmeta
- Retuširanje rekonstruiranih dijelova – imitacija drva

- Lokalizirani retuš radi usklađivanja izgleda površine i povećanja čitljivosti: ostaci preparacije uklopljeni u boju nosioca, mrlje preslikane

- Sonde koje promatraču predstavljaju izvorni izgled predmeta (ravne su plohe izvorno bile srebrne boje, a ornamenti i profili zlatne)

- Osmišljavanje i ostvarenje postava stalne izložbe sakralne umjetnosti u crkvi Rođenja Male Gospe u Muću Donjem (Božji grob dio je stalnog postava)
- Javna prezentacija provedenih radova